

Η Κυθρέα κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας Σημαντικά στοιχεία από αφιερωτήρια έγγραφα

Της Δρος Αικατερίνης Χ. Αριστείδου

Κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας (1489-1570) η Κυθρέα αποτελούσε μια από τις πλείον εύφορες περιοχές της Κύπρου. Πέραν των άηλων καλλιιεργειών, διακρινόταν για τη σημαντική παραγωγή βαμβακιού και μεταξιού, δυο πολύ βασικών πρώτων υλών, τα οποία συγκαταλέγονταν μεταξύ των σημαντικών προϊόντων του εξαγωγικού εμπορίου της Κύπρου, αλλή ταυτόχρονα αποτελούσαν και τις σημαντικότερες πρώτες ύλες επί των οποίων στηριζόταν η κυπριακή υφαντουργία. Η Κυθρέα, εκτός από μεγάλες ποσότητες βαμβακιού, παρήγε μεγάλες ποσότητες μεταξιού. Η σημαντική παραγωγή μεταξιού στην Κυθρέα πιστοποιείται και από τρία αφιερωτήρια έγγραφα των ετών 1499, 1501 και 1542, σύμφωνα με τα οποία Κυθρεώτες αφιερώνουν στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου συκαμιές για τη σωτηρία της ψυχής τους. Οι συκαμιές αυτές, βάσει των αφιερωτηρίων εγγράφων, είτε καθίστανται αμέσως περιουσία των εκκλησιών στις οποίες δωρίζονται, είτε τίθενται στη διάθεση των εκκλησιών στις οποίες παραχωρούνται με το δικαίωμα οι εκκλησίες να τις ενοικιάζουν σε ενδιαφερόμενους για να τις εκμεταλλευτούν, εισπράττοντας γι' αυτές ενοίκιο.

Αυτά τα τρία έγγραφα βρίσκονται καταγραμμένα στα χαρτώ παράφυλλα του χειρογράφου 185 της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας, περγαμηνού ευαγγελισταρίου του 13^{ου} αιώνα. Αυτή η συνήθεια να καταχωρίζονται δωρεές πιστών υπέρ εκκλησιών ή μοναστηριών στα φύλλα ή παράφυλλα των λειτουργικών βιβλίων ήταν πολύ συνηθισμένη. Ο ιερός χαρακτήρας των βιβλίων, κυρίως των ευαγγελίων, που ήταν τοποθετημένα στην αγία τράπεζα, προσέδιδε στα αφιερώματα την απαραίτητη εγκυρότητα. Η ιστορική αξία των δωρητηρίων εγγράφων είναι μεγάλη. Αποτελούν άμεσες μαρτυρίες της καθημερινής ζωής ενός τόπου, προσφέρουν χρήσιμες και συχνά μοναδικές πληροφορίες για τα τοπωνύμια και την προσωπογραφία συγκεκριμένων προσώπων, ενώ συγχρόνως βοηθούν με την ποικιλία των ειδήσεων που περιέχουν στον προσδιορισμό της προέλευσης του χειρογράφου και στην παρακολούθηση της τύχης του.

Τα τρία αυτά αφιερωτήρια έγγραφα έχουν δημοσιευτεί το 1985 από τις κυρίες Άννα Μαραβά-Χατζηνικολάου και Χριστίνα Τουφεξή-Πάσχου στον *Κατάλογο μικρογραφιών βυζαντινών χειρογράφων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος*, (τόμ. Β': *Χειρόγραφα Καινής Διαθήκης ΙΓ'-ΙΕ' αιώνας*, Γραφείο δημοσιευμάτων της Ακαδημίας Αθηνών 1985, σσ. 107-108, αρ. 19). Οι εκδότριες, συνδέοντας το τοπωνύμιο Κιθιρία που αναφέρεται στα έγγραφα με τα Κύθηρα, σημειώνουν ότι η προέλευση των χειρογράφων είναι κυθηραϊκή. Η χαϊκέντερη ιστορικός κυρία Χρύσα Μαητζέζου, καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών και Διευθύντρια του Ελληνικού Ινστιτούτου

Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας, κατόπιν προσεκτικής ανάγνωσης του περιεχομένου των δωρητηρίων πράξεων διαπίστωσε ότι τα έγγραφα γράφτηκαν στην Κυθρέα της Κύπρου (Χρύσα Α. Μαητέζου, Τρία Κυπριακά αφιερωτήρια έγγραφα. Συμβολή στη μελέτη της λατινοκρατούμενης Κύπρου, *Σύμμεικτα*, τόμ. 7^{ος}, Αθήνα 1987, σ. 1-17). Η κυρία Μαητέζου έκαμε ενδελεχή (πολύ προσεκτική) μελέτη και βάσει της γλώσσας (μεσαιωνική κυπριακή διάλεκτος), των τοπωνυμικών και προσωπογραφικών στοιχείων (ιερείς και νομικός Παλαικύθρου, πρωτοπαπάς της Κυθρίας τζιβιτάνος της Κυθηρίας, Βραχίμης του Μακρή, ομότης του Νεοχωρίου) απέδειξε ότι τα έγγραφα αφορούσαν την Κυθρέα της Κύπρου.

Κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας οι ανώτερες θέσεις της διοικητικής υπαλληλίας κατέχονταν από Βενετούς που διορίζονταν στη Βενετία και έρχονταν στην Κύπρο να υπηρετήσαν με ορισμένο μισθό (Βλ. Αικατερίνης Αριστείδου, *Ανέκδοτα έγγραφα της Κυπριακής Ιστορίας από το Κρατικό Αρχείο της Βενετίας*, τόμ. Α' (1474-1508), Λευκωσία 1990, σσ. 37 – 51). Όμως, όπως επιβεβαιώνεται και από τα έγγραφα αυτά οι θέσεις της κατώτερης διοικητικής υπαλληλίας κατέχονται από Έλληνες. Στα υπό εξέταση έγγραφα περιλαμβάνονται αξιόλογοι πληροφορίες για την προσωπογραφία αξιωματούχων της εποχής που κατέχουν τόσο εκκλησιαστικά όσο και διοικητικά αξιώματα. Σε ένα έγγραφο αναφέρεται ο τζιβιτάνος της Κυθρέας, Κυριάκος του Λυμπίτη, που ήταν υπεύθυνος για την τήρηση της τάξης κι είχε δικαίωμα να επιβάλλει ελαφρές τιμωρίες, καθώς επίσης ο ομότης του Νεοχωρίου Κυθρέας. Ο θεσμός των ομοτών λειτουργούσε στα πλαίσια της πολιτικής που εφάρμοζε η Βενετία όσον αφορά τις λαϊκές ελευθερίες, σε συνάφεια και προς τα pronόμια κάθε τύπου. Οι ομότες ήταν ένορκοι τοπικοί δικαστές, στους οποίους ανατίθετο η εκδίκαση υποθέσεων του χωριού τους. Αυτοί προέρχονταν από την τάξη των φραγκομάτων (απελευθέρων). Επιπλέον, σύμφωνα με απόφαση του Συμβουλίου των Δέκα, ημερομηνίας 25 Φεβρουαρίου 1507, οι ομότες και οι καστελλήανοι ήταν υπόχρεοι να τηρούν ξεχωριστές καταστάσεις τόσο για όλα τα παιδιά που γεννιούνταν από γονείς παροίκους όσο και για όλους τους παροίκους που πέθαιναν. (Βλ. Αικατερίνης Αριστείδου, «Κτηματολογική πρακτική στην Κύπρο για τον καθορισμό των συνόρων των χωραφιών κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας», *Επετηρίς Κ.Ε.Ε.*, τόμ. ΧΙΧ, Λευκωσία 1992, σ. 275-276). Εφαρμόζοντας την πιο πάνω πολιτική, η Βενετία στις διάφορες κτήσεις της ανέθετε σε τοπικούς άρχοντες την εκτέλεση ορισμένων καθηκόντων που προσέδιδαν σ' αυτούς κάποια λαϊκή προβολή. Κάθε χωριό μπορούσε να έχει 1-2 ομότες, ανάλογα με το μέγεθός του. Ένα άτομο για να έχει το δικαίωμα να κατέχει το αξίωμα του ομότη, έπρεπε να είναι ηλικίας πέραν των 60 ετών.

Από τα έγγραφα αυτά πληροφορούμαστε για τον παπά-Μανογήνη του παπά-Τζάκου, τον παπά-Θωμά, τον παπά-Συμεών, τον παπά-Ηλία του Παλαικύθρου, πρωτοπαπά. Αυτοί οι ιερείς προερχόντουσαν από την τάξη των φραγκομάτων (απελευθέρων), καθότι οι ιερείς, όπως και οι ωμότες, δεν μπορούσαν να προέρχονται από την τάξη των παροίκων. Επίσης από τα ονόματα των ιερέων πιστοποιείται ότι η Κυθρέα ήταν ένα μεγάλο χωριό. Κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας τα μικρά

χωριά, που είχαν 30 σπίτια μπορούσαν να έχουν έναν ιερέα και ένα διάκο, τα χωριά που είχαν 30-60 σπίτια μπορούσαν να έχουν δύο ιερείς και δύο διάκους, ενώ τα κεφαλοχώρια, που είχαν πάνω από 60 σπίτια, μπορούσαν να έχουν τρεις ιερείς και τρεις διάκους. Απαγορευόταν να χειροτονηθεί ως ιερέας ή διάκος οποιοσδήποτε πάροικος (Βλ. Αικατερίνης Αριστείδου, *Ανέκδοτα έγγραφα της Κυπριακής Ιστορίας από το Κρατικό Αρχείο της Βενετίας*, τόμ. Α', σ. 77). Από τα έγγραφα αυτά βλέπουμε ότι η Κυθρέα είχε τρεις ιερείς, δηλαδή τον μέγιστο αριθμό ιερέων που μπορούσε να έχει ένα χωριό. Η Κυθρέα κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας είχε πέραν των 1.000 κατοίκων (Αικατερίνης Αριστείδου, *Ανέκδοτα έγγραφα της Κυπριακής Ιστορίας από το Κρατικό Αρχείο της Βενετίας*, τόμ. Α', σ. 83).

Τα ονόματα των αφιερωτών και των μαρτύρων που περιλαμβάνονται στα έγγραφα αυτά παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία. Μαζί με τους ντόπιους υπάρχουν και Σύροι, ένας μάλιστα υπογράφει στα αραβικά. Αυτοί ήταν πρόσφυγες Σύροι, ορθόδοξοι στο θρήσκευμα, που τον 13^ο αιώνα αναγκάστηκαν να έλθουν στην Κύπρο, μετά την τουρκική κατάκτηση της Πτολεμαΐδας, το 1291. Αυτοί εξασφάλισαν από τους Βενετούς προστασία και προνόμια, αλλιά παρέμειναν πιστοί στους κόλπους της ορθοδοξίας, χρησιμοποιώντας ως γλωσσικό όργανό τους τα ελληνικά. (Χρύσα Α. Μαητέζου, «Τρία Κυπριακά αφιερωτήρια έγγραφα. Συμβολή στη μελέτη της Ιτανοκρατούμενης Κύπρου», *Σύμμεικτα*, τόμ. 7^{ος}, Αθήνα 1987, σσ. 7-9).

ΕΓΓΡΑΦΑ

1

24 Ιουνίου 1499

Ο σιρ Σελεμάς αφήνει για τη σωτηρία της ψυχής του στον ναό του Αγίου και Τροπαιοφόρου Γεωργίου οκτώ δένδρα (επτά συκαμιές και μία ελιά, ενώπιον του τσιβιτάνου της Κυθηρίας, Κυριάκου του Λυμπίτη, και των ακολούθων μαρτύρων: Ισαάκ (ο οποίος υπογράφει στα αραβικά), παπά-Μανογήγη του παπά-Τζάκου, Βραχίμη του Μακρή, ομότη του Νεοχωρίου, Ιακού(μ)η του παπά-Θωμά, (Ν)ταούτη του παπά-Τζάκου, Βραχίμη του παπα-Συμεών, αναγνώστη. Ο Ηλίας, ιερέυς και νομικός Παλαικύθρου, εστερέωσε το έγγραφο.

+

Εν ονομάτη του Χριστού Ιμών Ιησού Χριστού αμήν.

Κατά τοιν σήμερον, ημέρα Δευτέρα, του αυτού μηνός, τις αυτίς εχρονίας 1499 Χριστού, ις τας κδ' του Ιουνίου μηνός, εθέησεν ο σιρ Σελεμάς και εθέησεν με το ίδιον θέλημα και ορέξις, χωρίς τινός βίας ή άλη Κιτερίας, με το ίδιον θέλημα αφήνι και απαφήνι ης το ναόν του αγίου και τροπαιοφόρου Γεωργίου δια τι ψυχίν του και δια μισθόν του και αφήνι δένδρα συκαμιές ή'ρίζες και μιαν ελιάν, ις το χοράφι το έχι ετιασμένον οισ την μεριάν πεδια πεδιον του να μι δεν έχι τινας να πι τίποτε που πας έρκαϊτε τοις δίσοις από τι γονιάν και κάτω, ευτά δένδρα και η ελιά κοτά στο σπίτη. Ενπροσθεν τον κάτωθεν μαρτίρον και του τζιβιτάνου του αυτού

τόπου. Κριαβα, η άνο και το κάτοθεν μαρτίρον και του τζιβιτάνου τις Κιθιρίας Κιριάκος του Λιπίτη μάρτυς.

Και εγώ ο ταπεινός Ισαάκ μαρτυρώ ως άνωθεν

Στο αριστερό μέρος του εγγράφου:

+ Εγώ παπά Μανογήλης του παπά Τζάκου μάρτυς

+ Ηακουπή του παπά Θομά μάρτυς

Στο δεξί μέρος του εγγράφου:

+ Βραχίμις του Μακρί και μότις του νεοχορίου μάρτυς

Ταουτις του παπά Τζιάκου μάρτυς

+ Βραγίμις του παπά Σιμεόν αναγνώστις έγγραψε το άνωθεν έγγραφος, ο άνωθεν έγγραψε μάρτυς

Ιλήας νερέξ νωμικός Παλιοκίθρου, στερεονον το άνωθεν έγγραφον.

Χρύσα Α. Μαητέζου, «Τρία Κυπριακά αφιερωτήρια έγγραφα. Συμβολή στη μελέτη της Ιατινοκρατούμενης Κύπρου», *Σύμμεικτα*, τόμ. 7^{ος}, Αθήνα 1987, σσ. 9-11).

2

12 Απριλίου 1501

Η σύζυγος του Τζάκου του Κοντού δίδει στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου μία συκαμιά μέσα στο περιβόλι της σε χωράφι της παραπάνω εκκλησίας, το οποίο κρατούσε ο Κωνσταντής του Πέτρου. Διευκρινίζονται τα όρια του χωραφιού. (Ο καθορισμός τω συνόρων αποτελεί πρακτική που εφαρμοζόταν στην Κύπρο και κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας. Για τον ακριβή καθορισμό των συνόρων ως υπεύθυνοι ορίζονταν τίμια και έμπειρα άτομα, που ετύγχαναν καθολικού σεβασμού και εκτίμησης. Τα άτομα αυτά για διευκόλυνση του έργου τους χρησιμοποιούσαν τις γνώσεις και την πείρα των πιο ικανών από τους γεροντότερους κατοίκους του χωριού. Οι τελευταίοι ως καλοί γνώστες των συνόρων μετέβαιναν στα υπό αμφισβήτηση κτήματα και υποδείκνυαν τα ακριβή σημεία από τα οποία διέρχονταν τα σύνορα των κτημάτων. Η πρακτική αυτή, που συνέχιζε να εφαρμόζεται κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας, αποτελούσε συνέχεια ανάλογης πρακτικής που εφαρμοζόταν κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Βλ. Αικατερίνης Αριστείδου, « Κτηματολογική πρακτική στην Κύπρο για τον καθορισμό των συνόρων των χωραφιών κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας», *Επετηρίς Κ.Ε.Ε.*, ΧΙΧ, Λευκωσία 1992, σσ. 263-280). Όποιος τοημήσει να ανατρέψει τη δωρεά θα έχει τις κατάρες των 318 πατέρων της εκκλησίας. Μία συκαμιά, επίσης, είχε παραχωρηθεί στην εκκλησία από τον μακαρισμένο παπα-Συμεών.

Υπογράφουν ως μάρτυρες ο παπα-Δημήτρης (Ν)τόριας, ο πρωτοπαπάς της Κυθερίας, ο Ηλής, ιερέας, αβικάριος της Κιθυρίας, ο παπα-Ρωμανός και ο παπά-Σάβας.

Τη σήμερο ημέρα, όπου ένι ις τας ιβ' του απριηίου μινός, αυτίς εχρονίας 1501 Χριστού, ένπροσθεν τους κάτοθεν μάρτυρας εμοιόγησε και ομοιολογάνης εμέ η γινέκα του Στζάκου του Κοντού πος δήδη ιστι εκηισία μια συκαμιά να τι έχη η άννοθεν εκηισία στα όρια τις δια στζέρτε τόπον τόπον το κρατεί μέσα ιστο περιβόλη τις από χοράφι τις άννοθεν εκηισίας. Ομίος ο Κοσταντής του Πέτρου εκαθάρισε πος εκράτει το υπό τις αυτίς εκηισίας και εκαθαρίσαμε το και ένι η άκρα του χοραφιού ιστη μεριά τις δήσις από καιραστζιά (κερατέα=χαρουπιά) τιν ιμηση και να παρτένι τις εκηισίας και ήτις να μι στέρξη τάννοθεν να έχι τας άρας το τιν' θεοφόρον πατέρον. Ομίος α' σικαμιά έδωκε ο κηρ παπά Συμειός ο μακαρισμένος ιστι άννοθεν εκηισία, ομίος ...ικε ο γιοτου ο Πραχήμης κάτοθεν τι δώσι ..-θεν ...ου. (καταστρεμένο το χαρτί)

Παπά Διμίτρης Τόρνας

Στο αριστερό μέρος του εγγράφου:

Ηλίας ηερές αβικάριος Κηθερίας άννοθεν γράψας

Παπά Ρωμανός μάρτυς

Στο δεξί μέρος του εγγράφου:

Προτονπαπάς της Κυθερίας μάρτυς

Παπά Σάβας κηε πνεματικός μάρτυς

Χρύσα Α. Μαητέζου, «Τρία Κυπριακά αφιερωτήρια έγγραφα. Συμβολή στη μελέτη της ηατινοκρατούμενης Κύπρου», *Σύμμεικτα*, τόμ. 7^{ος}, Αθήνα 1987, σσ. 11-12.

3

14 Ιανουαρίου 1542

Η Μαρία του μακαρίτη Λιάση της Τζάρηας και ο γιος της Τζένιος αφήνουν για τη σωτηρία της ψυχής τους στον ναό του Αγίου Γεωργίου έξι συκαμιές. Τα δένδρα παραχωρούνται για πάκτωση (ενοικίαση) επί μία πενταετία. (Για την ενοικίαση κτημάτων και χωριών βλ. Αικατερίνης Αριστείδου, «Ενοικιάσεις και πωλήσεις φεούδων επί Βενετοκρατίας στην Κύπρο κατά την περίοδο 1509-1517», *Κυπριακαί Σπουδαί*, τόμ. ΝΖ'-ΝΗ', Λευκωσία 1995, σσ. 11-21) Μετά την παρέλευση του χρονικού αυτού διαστήματος οι συκαμιές θα επανέληθουν στους αφιερωτές. Μία ακόμη συκαμιά είχε παραχωρηθεί στον ναό από τον μακαρίτη τον Λιάση δια την ψυχήν του.

Ως μάρτυρες εμφανίζονται ο Λιάσης του Ρίζη και ο Τζώρτζης του μακαρισμένου Θεωωρή, οι οποίοι, επειδή δεν ήξεραν γράμματα, παρακάησαν τον παπα-Ζαχαρία να γράψει το έγγραφο.

+ Τιν σήμερον ημέρα ιδ' Γενουαρείου μινός, ενχρονίας 1542 Χριστού εθέηθην οι

κικά Μαρία σίβια κάποτε μακαρίτου Λιάσι τις Στζάρλιας και ο γιοστις ο Τζένιος με το ίδιον του θέλημα και όρεξι αφύνουσι δια τι ψιχίν τους δέντρα σικαμιές έξι ειστο ναόν του αγίου Γεοργίου έος χρόνους πέντε να τες παχτόννομε όζιον (ως, ωσάν) πράμαν ειδικόν μας και το να διαβούν ει χρόνι πέντε να τες πέρνουσι. Ακόμι αφίκεν ο μακαρισμένος ο άνοθεν Λιάσις ετερι σικαμιά μία δια τι ψιχίν του δια πάντα ένπροσθεν τον κάτωθεν μαρτίρον.

Στο δεξί μέρος του εγγράφου:

Λιάσις του Ρίζι μάρτις

Νζόρζις του μακαρισμένου του θοδορί μάρτις

Στο αριστερό μέρος του εγγράφου:

και διατί γι άνοθεν δεν έξερα γράμματα επαράκάησα εμένα παπά Ζαχαρία και πικά το άνοθεν έγγραφον

Χρύσα Α. Μαητέζου, Τρία Κυπριακά αφιερωτήρια έγγραφα. Συμβολή στη μελέτη της ηατινοκρατούμενης Κύπρου, *Σύμμεικτα*, τόμ. 7^{ος}, Αθήνα 1987, σσ. 13-14.

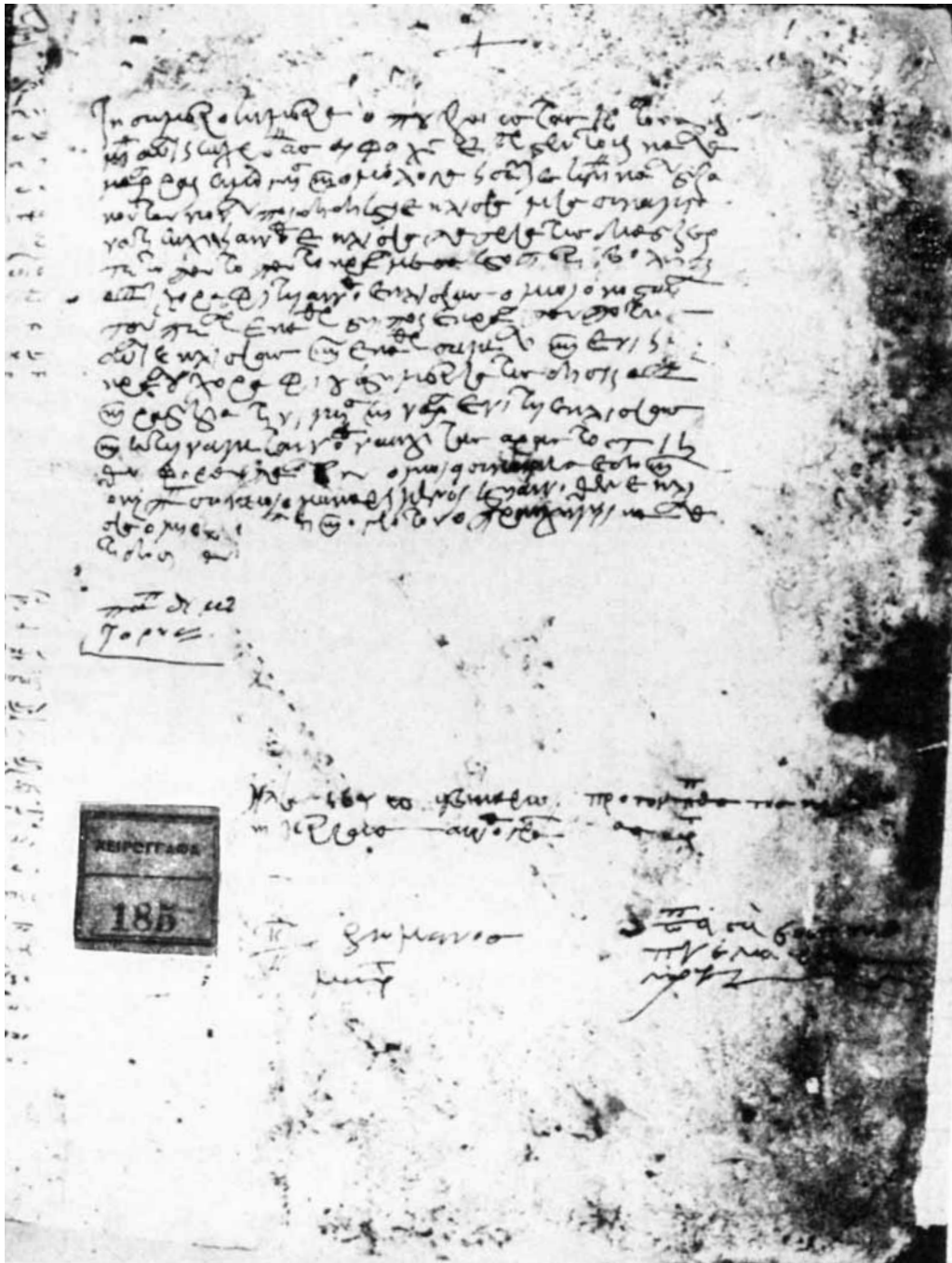
Τα τρία αυτά έγγραφα. Πέραν των άηλιων πολή σημαντικών πληροφοριών που μας δύνουν, περιέχουν πολή σημαντικά στοιχεία και για την ανάπτυξη της μεταξοσκωληκοτροφίας στην περιοχή της Κυθρέας κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας. Βέβαια, όπως ήταν φυσικό, η παραγωγή μεταξοσκωληκα στην περιοχή της Κυθρέας διαδόθηκε πολή νωρίτερα, στα Βυζαντινά χρόνια. Η παραγωγή μεταξιού αποτελούσε σημαντική πρώτη ύλη για την υφαντουργία της Κύπρου. Ευθύς μόλις ο τρόπος εκτροφής του μεταξοσκωληκα έγινε γνωστή στην Κύπρο έγινε και η μύηση των Κυπρίων στην παραγωγή μεταξιού, το οποίο εμπηούτισε σημαντικά τα υφαντικά υλικά του νησιού.

Τα παραδοσιακά ηλούσια υφαντικά υλικά που διέθετε το νησί από αρχαιοτάτων χρόνων ήταν το ηινάρι και το μαηλί. Η εκτροφή του μεταξοσκωληκα, και κατ' επέκταση η παραγωγή μεταξιού, περιηαμβάνονταν στις γνώσεις των Κυπρίων από τα Πρωτοβυζαντινά χρόνια. Σύμφωνα με ορισμένες αναφορές, ο μεταξοσκωληκακ εισήχθη στην Κύπρο από Βυζαντινούς καθόγερους περί τον 6^ο μ.Χ. αιώνα. Η εξέλιξη αυτή απέβη καθοριστική στην παραπέρα ανάπτυξη της υφαντουργίας στην Κύπρο, επειδή στα ηινά και μάηλινα υφάσματα προστέθηκε και η παραγωγή μεταξωτών. Ο περιηγητής Ε. Pesaro, το 1563, κάνει ηόγο για Ενεχειροδανειστήριο στην Αμμόχωστο, που δάνειζε χρήματα με τόκο 25%, δεχόμενο ως εγγύηση προϊόντα, όπως μαηλί και μετάξι. Ως τμήμα του Βυζαντίου η Κύπρος, με την εισαγωγή από την Κωνσταντινούπολη της εκτροφής του μεταξοσκωληκα και την παραγωγή και την επεξεργασία του μεταξιού, ανέπτυξε περιφημη χειροτεχνία χρυσοϋφαντων και μεταξωτών υφασμάτων. Οι Σταυροφόροι όταν τα γνώρισαν εντυπωσιάστηκαν και τα διέδωσαν στη Δύση, γεγονός που συνέβαηε στη μεγαλύτερη ανάπτυξη της υφαντικής και στην ανάδειξη της

Κύπρου σε σπουδαίο κέντρο χειροτεχνίας του τότε γνωστού κόσμου (Βλ. Αικατερίνης Αριστείδου, «Η παραγωγή υφασμάτων, αηατιού και ζάχαρης στη λατινοκρατούμενη Κύπρο», *Τεχνογνωσία στη λατινοκρατούμενη Ελλάδα, Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ*, Αθήνα 2000, σσ. 50-56. Της ίδιας, *Η υφαντουργία της Κύπρου από την αρχαιότητα μέχρι τον 20ό αιώνα και η συμβολή του Κώστα Χριστοδούλου*, τόμ. Α', Λευκωσία 2005, σσ. 69-73, 81-83, 110-121). Τα κυπριακά χρυσοϋφαντα υφάσματα, κυρίως τα καμηλωτά και τα εξάμιτα αποτελούσαν ένα σημαντικό μέρος του ετήσιου φόρου υποτέλειας που η Κύπρος κατέβαλλε στον Μαμελούκο και αργότερα στον Τούρκο σουλτάνο. Αυτό συνέβαινε τόσο κατά τη διάρκεια της Φραγκοκρατίας όσο και κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας, αφού η Βενετία συνέχιζε να πληρώνει και η ίδια τον φόρο υποτέλειας μετά την κατάληψη του νησιού. (Βλ. Αικατερίνης Αριστείδου, «Η καταβολή φόρου υποτέλειας της Κύπρου στο Μαμελούκο και αργότερα στον Τούρκο σουλτάνο», *Επετηρίδα Κ.Ε.Ε.*, XXIV, Λευκωσία 1998, σ. 153-160). Τον Σεπτέμβριο του 1503 η βενετική κυβέρνηση της Κύπρου έστειλε στον Μαμελούκο σουλτάνο 24.880 πήχεις καμηλωτά, 201 πήχεις χρυσοϋφαντα, 42 πήχεις δαμασκηνά, 319 πήχεις χρωματιστά μάλλινα και 103 πήχεις μεταξωτά. Το εξάμιτο πρόκειται για χοντρό μεταξωτό ύφασμα αποτελούμενο από εξάδιπλη μεταξωτή χρυσοκλωστή. Υπήρχαν διάφορα είδη αυτού του υφάσματος, τα οποία μεταξύ τους ξεχώριζαν ανάλογα με το πάχος τους, οπότε και ονομάζονταν *άμιτο*, *δίμιτο*, *τρίμιτο* και *εξάμιτο*.

Ο περιηγητής Cornelis van Bruyn (1683), αναφέρει ότι κοντά στην Αμμόχωστο πέντε χωριά παρήγαν πολύ μετάξι, γύρω στις 8.000 οκάδες, και ότι υπήρχαν πολλές συκαμινιές για την εκτροφή μεταξοσκωλήκων. Ο ίδιος γράφει ότι οι γυναίκες της Κύπρου φορούσαν μεταξωτά. Ο Michael de Vezin, που ήταν πρόξενος της Βρετανίας στο Χαλέπι, όπου υπαγόταν το αγγλικό υποπροξενείο της Λάρνακας, και πέθανε στη Λάρνακα το 1792, δίνει τα ακόλουθα στοιχεία: «*Η Κύπρος παράγει περί τις 9.000 οκάδες άσπρο μετάξι. Πωλείται 8-12 γρόσια η οκά, ανάλογα προς τη ζήτηση. Το 1745 παρήχθησαν 40.000 οκάδες. Τον χρόνο αυτό επωλείτο προς 6-7 γρόσια η οκά. Ωραίο κίτρινο μετάξι παράγεται στην Πάφο και την περιοχή της, σε μια ποσότητα γύρω στις 4.000 οκάδες και εξάγεται κυρίως στο Κάιρο*». Ο ίδιος προσθέτει ότι μεταξωτά όλων των ειδών αποτελούσαν εμπορεύσιμο είδος μεταξύ Κύπρου και Βενετίας, που ήταν της τάξεως των 50.000 γροσίων. Μετάξι εξαγόταν και την Κωνσταντινούπολη. Κατά τον Βεζέν, κατά τον 18ο αιώνα, από τα 16 διαμερίσματα της Κύπρου μετάξι παρήγαν τα διαμερίσματα Κυθρέας, Κοιθάνιου, Πάφου, Αυδήμου, Αμμοχώστου και Καρπασίας. Επιπλέον σημειώνει ότι το διαμέρισμα Κυθρέας παρήγε ωραίο άσπρο μετάξι (Βλ. Αικατερίνης Αριστείδου, *Η υφαντουργία της Κύπρου από την αρχαιότητα μέχρι τον 20ό αιώνα και η συμβολή του Κώστα Χριστοδούλου*, τόμ. Α', σ. 70).

Από τα τρία αφιερωτήρια έγγραφα παρατηρούμε ότι δωρήθηκαν στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου της Κυθρέας δεκαπέντε συκαμινιές και μία ειλιά. Από αυτό πιστοποιείται ότι κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας η Κυθρέα παρήγε μεγάλες ποσότητες μεταξιού.

ΠΙΝ. 2: Το αφιερωτήριο έγγραφο του 1501

